

LAMPIRAN
TERJEMAH AYAT AL-QUR'AN

No.	Bab	Halaman	Terjemah
1.	II	68	Dialah yang mendatangkan angin sebagai kabar gembira yang mendahului kedatangan rahmat-Nya (hujan) sehingga apabila (angin itu) telah memikul awan yang berat, Kami halau ia ke suatu negeri yang mati (tandus), lalu Kami turunkan hujan di daerah itu. Kemudian Kami tumbuhkan dengan hujan itu berbagai macam buah-buahan. Seperti itulah Kami membangkitkan orang-orang mati agar kamu selalu ingat. (Q.S. al-A'râf/7: 57)
2.	II	69	Dan Dialah yang meniupkan angin sebagai pembawa berita gembira. (Q.S. al-A'râf/7: 57)
3.	II	69	Dan di antara tanda-tanda kekuasaan-Nya ialah bahwa Dia mengirimkan angin sebagai pembawa berita gembira. (Q.S. al-Rûm/30: 46)
4.	II	69	Sebelum kedatangan rahmat-Nya. (Q.S. al-A'râf/7: 57)
5.	II	70	Dan Dialah yang menurunkan hujan sesudah mereka berputus asa dan menyebarkan rahmat-Nya. Dan Dialah Yang Maha Pelindung lagi Maha Terpuji. (Q.S. al-Syûrâ/42: 28)
6.	II	70	Maka perhatikanlah bekas-bekas rahmat Allah, bagaimana Allah menghidupkan bumi yang sudah mati. Sesungguhnya (Tuhan yang berkuasa seperti) demikian benar-benar (berkuasa) menghidupkan orang-orang yang telah mati. Dan Dia Mahakuasa atas segala sesuatu. (Q.S. al-Rûm/30: 50)
7.	II	70	... hingga apabila angin itu telah membawa awan mendung. (Q.S. al-A'râf: 57)
8.	II	71	Kami halau ke suatu daerah yang tandus. (Q.S. al-A'râf/7: 57)
9.	II	71	Dan suatu tanda (kekuasaan Allah yang besar) bagi mereka adalah bumi mati, Kami hidupkan bumi itu. (Q.S. Yâsîn/36: 33)
10.	II	71	maka Kami keluarkan dengan sebab hujan itu berbagai macam buah-buahan. Seperti itulah Kami membangkitkan orang-orang yang telah mati. (Q.S. al-A'râf/7: 57)

11.	II	72	mudah-mudahan kalian mengambil pelajaran. (Q.S. al-A'râf/7: 57)
12.	IV	247	Tempatkanlah mereka (para istri yang dicerai) di mana kamu bertempat tinggal menurut kemampuanmu dan janganlah kamu menyusahkan mereka untuk menyempitkan (hati) mereka. ... (Q.S al-Thalâq/65: 6)

LAMPIRAN
TERJEMAH HADIS

No.	Bab	Halaman	Terjemah
1.	I	18	Dari Jâbir, Nabi Saw. bersabda, “Barang siapa saja yang membuka tanah yang terlantar maka tanah itu menjadi miliknya.” (H.R. Al-Tirmidzi).
2.	I	18	Dari Jâbir bin ‘Abd-Allâh, ia berkata, Rasulullah Saw. bersabda: “Barangsiapa membuka tanah yang belum dimiliki orang, maka ia mendapat ganjaran, dan tanamannya yang dimakan oleh binatang menjadi sedekah.” (H.R. Aḥmad).
3.	I	18	Barang siapa menghidupkan tanah mati (memakmurkan tanah terlantar) maka tanah tersebut menjadi miliknya. (H.R. Al-Tirmidzi)
4.	II	76	Dari Jâbir, Nabi Saw. bersabda, “Barang siapa saja yang membuka tanah yang terlantar maka tanah itu menjadi miliknya.” (H.R. al-Tirmidzi).
5.	II	76	“Barang siapa menghidupkan tanah mati, maka ada pahala baginya, dan apa yang dimakan oleh binatang maka menjadi sedekah.” (H.R. Ahmad)
6.	II	76	Dari Sa’îd bin Zaid, dari Nabi Saw., beliau bersabda: "Barang siapa saja yang membuka tanah yang terlantar maka tanah itu menjadi miliknya. tidak ada hak bagi upaya yang zalim.." (H.R. Abû Dâûd)
7.	II	82	Dari ‘Amr bin ‘Auf dari Nabi Saw., Beliau bersabda: "Tidak ada hak bagi upaya yang zalim." (H.R. al-Bukhâri)
8.	II	83	Dari Jâbir, Nabi Saw. bersabda, “Barang siapa saja yang membuka tanah yang terlantar maka tanah itu menjadi miliknya.” (H.R. al-Tirmidzi)
9.	II	90	Barang siapa memagari suatu lahan tanah (mati), maka lahan itu miliknya (H.R. Aḥmad)
10.	II	94	“Seseorang hanya mendapatkan apa yang diridai oleh imamnya.” (H.R. al-Thabrâni)
11.	II	95	Dari Abû Qatâdah, ia berkata: Rasulullah Saw. bersabda: "Barang siapa membunuh musuh, maka baginya <i>salab</i> musuh yang dibunuhnya itu." (H.R. al-Bukhâri, al-Tirmidzi dan lainnya)

			(Musuh yang dimaksud di sini adalah musuh memang diperangi agama dalam perang sabilillah)
12.	II	96	"Barang siapa memakmurkan suatu lahan (mati) yang tidak milik siapa pun, maka ia adalah orang yang paling berhak (terhadap lahan itu). (H.R. al-Bukhâri)
13.	II	109	Dari ‘Abdullâh bin Mugaffal, bahwa Nabi Muhammad Saw. bersabda: “Barang siapa membuat sumur, maka baginya tanah sekitarnya seluas empat puluh hasta sebagai tempat untuk menderumkan binatang ternaknya. (H.R. Ibnu Mâjah) (Menderumkan adalah berlutut dengan kedua kaki depan atau dengan keempat kakinya (tentang binatang besar seperti lembu, kerbau)
14.	II	113	Dari Jâbir, Nabi saw bersabda, “Barang siapa saja yang membuka tanah yang terlantar maka tanah itu menjadi miliknya.” (H.R. al-Tirmidzi).
15.	II	114	“Barang siapa menghidupkan tanah mati, maka ada pahala baginya, dan apa yang dimakan oleh binatang maka menjadi sedekah.” (H.R. al-Nasâ’i)
16.	II	114	Dari Sa’id bin Zaid, ia berkata: Aku mendengar Nabi Saw. bersabda: “Barang siapa mengambil sejengkal tanah dengan zalim (aniaya), maka sesungguhnya ketujuh lapis tanah tersebut pada hari kiamat nanti akan dibebankan ke pundaknya.” (H.R. Muslim)
17.	II	116	Orang Islam bersyarikat pada tiga macam, yaitu air, padang rumput dan api (H.R. Abû Daûd)
18.	IV	196	Dari Jâbir, Nabi Saw. bersabda, “Barang siapa saja yang membuka tanah yang terlantar maka tanah itu menjadi miliknya.” (H.R. Al-Tirmidzi).
19.	IV	205	Dari Jâbir bin ‘Abd-Allâh Ra., ia berkata: Rasullah Saw. bersabda: “Barang siapa menghidupkan tanah mati, maka ada pahala baginya, dan apa yang dimakan oleh binatang maka menjadi sedekah.” (H.R. Aḥmad)

BORNEO

Van het in 1881 door A. M. Joekes reeds gepubliceerde vorstenedict van Sultan Adam van Bandjarmasin ontving de commissie voor het adatrecht een door het gewestelijk bestuur gezonden afschrift. Hieronder volgt de tekst doch vergezeld van de vertaling van Joekes, diens aantekeningen, en diens toelichting, alle te vinden in Indische Gids 1881, II, blz. 119-186. De volgorde van de genoemde gegevens is hieronder zóó ingericht als voor de gebruikers het geriefelijkst schijnt te zullen zijn. De spelling van het Maleisch is in overeenstemming gebracht met de officieel gevolgde spelling-Van Ophuijsen; doch met opzet is het Bandjarecsche gebruikeom de e door *a* te vervangen ontzien. – De noten zijn van de commissie voor het adatrecht.

1. Tekst en vertaling van het edict.

Pada hoedzrat¹ 1251 pada hari kamis jang kelima belas hari boelan Almoeharram djam poekoel sambilan pada koetika itoelah akoe Soeltan Adam memboeat oendang oendang pada sekalian ra'iatkoe soepaja djadi sampoerna agama ra'iatkoe dan atikat mareka itoe dan soepaja djangan djadi banjak djadi² perbantahan mereka itoe dan soepaja djadi kamoedahan segala hakim hakim manghoekoemkan mereka itoe akoe harap harap djoea bahwa djadi baik sekalian hal mereka itoe dengan sebab oendang oendangkoe ini maka adalah oendang oendangkoe ini beberapa perkara.

In het jaar 1251 op Donderdag den vijftienden dag van de maand al' moharam, 's morgens te negen ure, heb ik Sultan Adam deze verordening uitgegeven voor al mijne onderdanen opdat hun godsdienst en hun geloof volmaakt worden en opdat tusschen hen niet veelvuldige geschillen mogen bestaa -- zoomede dat het den rechter gemakkelijk moge worden recht over hen te spreken.

Ik hoop zeer dat al hunne verhandingen door deze mijne verordening geregeld (goed) mogen worden.

Deze verordening bevat de volgende artikelen :

ARTIKEL 1.

Ik gelast aan al mijne onderdanen : mannen en vrouwen, om het oude orthodoxe geloof (dat der sonnieten) te omhelzen, dat daar niemand zij, die een kettersch geloof aanhange.

En aan elkeen die mocht hooren van menschen die eenig ander geloof dan het orthodoxe aankleven gelast ik om daarvan aan den rechter kennis te geven en deze zal de zaak onderzoeken.

PERKARA 1.

Adapoen perkara jang pertama akoe soeroehkan sekalian ra'iatkoe laki laki dan bini bini beratikat dengan atikat Dalal³ alsoenat waldjoemaah dan djangan ada seorang beratikat dengan atikat ahal albidaäh maka siapa siapa jang tadengar orang jang beratikat lain dari pada atikat ahal soenat waldjoemaah

¹ Bij Joekes volgt : sanat.

² Niet bij Joekes.

³ Bij Joekes: ahl.

koesoeroeh bapadah kapada hakimnja¹ lamoen benar salah atikatnja mareka itoe koesoeroehkan hakim itoe manoebatkan dan mengadjari atikat jang betoel lamoen angganinja dari pada toebat bapadah hakim itoe kajah diakoe.

PERKARA 2.

Tiap tiap tatoea kampoeng koesoeroehkan berolah langgar soepaja didirikan mereka itoe sembahjang berdjoemaah pada tiap tiap waktoe dengan sekalian anak boeahnja dan koesoeroehkan mareka itoe membawaï anak boeahnja sembahjang berdjoemaah dan sembahjang djoemaat pada tiap tiap djoemaat lamoen ada njang anggan padahkan kajah diakoe.

PERKARA 3.

Tiap tiap tatoeha kampoeng koesoeroehkan mamadahi anak boeahnja dengan bermoefakat astamiwah lagi antara berkarabat soepaja djangan djadi banjak bitjara dan perbantahan.

PERKARA 4.

Siapa siapa jang hendak nikah kapada hakim koe soeroehkan orang jang terlebih adil didalam kampoeng itoe membawanja kapada hakim sekoerangaja doea orang lamoen kahada seperti itoe djangan dinikahkan.

¹ Bij Joekes volgt dan: dan hakim itoe memeriksanya

² Gebouwtjes voor de dagelijkse godsdienstoefeningen of sembahjangs.

³ Godsdienstoefening, sembahjang.

Indien werkelijk hun geloof verkeerd is dan gelast ik den rechter hen te bekeeren en te onderrichten in het ware geloof en indien zij weigeren zich te bekeeren dan moet de rechter mij daarvan kennis geven.

ARTIKEL 2.

Aan al de notabelen in de kampongs gelast ik om langgars (bidkapellen) ² op te richten opdat door hen, met allen over wie zij gezag hebben, op de daarvoor vastgestelde uren het gemeenschappelijk gebed ³ worde verricht en ik gelast hen om allen over wie zij gezag hebben te geleiden naar de gemeenschappelijke gebeden en iederen Vrijdag naar het Vrijdagsche gebed en indien er zijn die weigeren (daarheen te gaan) zoo geve men mij daarvan kennis.

ARTIKEL 3

Ik gelast allen notabelen in de kampongs om allen over wie zij eenig gezag hebben te vermanen en tot onderling overleg te brengen vooral tusschen nabestaanden opdat er niet veelvuldige twisten en veten ontstaan mogen.

ARTIKEL 4

Wanneer iemand voor den rechter ⁴ wil trouwen, dan moet hij door ten minste twee van de het meest ter goeder naam en faam bekend staande personen uit de kampoeng naar den rechter worden vergezeld, en indien dat niet geschiedt dan zal het huwelijk niet worden gesloten.

⁴ Zou hakim hier soms de ruime beteekenis van Mohammedaansch godsdienstambtenaar hebben? Zie, voor de huwelijksluiters op Zuid-Borneo, Adatrechtbundel XII, blz. 309-311.

PERKARA 5.

Tiada koearikan sekalian orang manikahkan perampoean dengan taklid kapada madjahab jang lain dari pada jang ¹ madjahab Safi'i maka siapa siapa jang sangat bahadjatakan ² bataklid pada manikahkan perampoean itoe bapadah kajah diakoe.

PERKARA 6.

Mana mana perampoean jang hendak minta pasahkan nikahnja lawan lakinja maka hakim koesoeroeh mamariksa apa apa ekral ⁴ bini bini itoe, padahkan kajah diakoe.

PERKARA 7.

Tiada koearikan moefiti memberi pitoea ⁵ hendak berhoekoem atau orang jang didalam tangah berhoekoem dan tiada koearikan orang itoe maminta pitoea hanya hakim djoea mamintakan pitoeanja.

PERKARA 8.

Siapa siapa jang ada datang kapada moefiti mamadahkan soeroehankoe maminta pitoea, tiada koearikan moefiti memberi pitoea lamoen tiada lawan tjapkoe.

¹ Ontbroekt bij Joekes.

² Joekes : kapada.

³ Bij Joekes voltg : dhoeloe.

⁴ Joekes : inkar.

⁵ Bij Joekes voltg : kapada orang jang.

ARTIKEL 5

Ik sia niet toe, dat iemand huwe met eene vrouw van eene andere secte dan die van sjafii, en wanneer een man desalniettemin zeer verlangt eene dergelijke vrouw te trouwen dan geve men mij daarvan eerst kennis.

ARTIKEL 6

Indien eene vrouw van haren man wenscht te worden gescheiden, dan zal de rechter, onderzoek doen naar de redenen, die de vrouw er toe breugen haren man te verloochenen en mij daarvan berichten.

ARTIKEL 7

Ik sta niet toe, dat de mufti advies verleene aan personen, die een geding aanhaugig willen maken, of aan hen wier zaak in behandeling is – en ook wil ik niet, dat die lieden advies vragen; slechts de rechter vraagt zijn (des mufties) advies.

ARTIKEL 8

Ik veroorloof niet, dat de mufti advies verleene aan iemand die tot hem mocht komen, zeggende door mij gezonden te zijn om advies te vragen, zoo die persoon niet in het bezit is van een van mijn zegel voorzien bewijs.

PERKARA 9.

Siapa siapa jang berhoekoem tiada koebarikan masoek pada radja radja atau mantri mantri atau pembakal pembakal atau penakwan.

PERKARA 10.

Sekalian hakim hakim lamoen soedah habis periksaannja kadoea pihak perkara da'wa dan djawab dan saksi saksi djerah ¹ koesoeroehkaan moefakat moefakat mamotoeskaan itoe lawan kalipahnja dan toean loerahnja.

PERKARA 11.

Lamoen soedah djadi papotoesian itoe bawa kajah adding adding dahoeloe mantjajak tjap didalam papotoesian itoe.

PERKARA 12.

Siapa siapa jang kalah bahoekoem maka anggan ia dari pada kalahnja itoe sarahkan kajah ading papotoesannjaa itoe ading jang mangaraskannja.

PERKARA 13.

Sekalian bilal bilal dan kaoem kaoem lamoen ada hakim mangoeroes bitjara pahoekoeman djangan ada ² jang anggan karana itoe perintah ³ djoea.

PERKARA 14.

Kalau ada orang naik bahoekoem kajah hakim ⁴ kalau tiada soerat da'wa lawan ⁵ djawab tiada koebarikan hakim membitjarakan .

¹ Bij Joekes: saksi dan djarah mendjarah

² Joekes : ading

³ Joekes : perintah koe

⁴ Joekes : hakim hakim

⁵ Deze vier woorden luiden bij Joekes : endada lawan soerat dahawa dan.

ARTIKEL 9

Wie in een rechtegeding is betrokken mag zich niet ophouden te midden der vorstelijke personen, der mantries, der kampongshoofden of wel van de volgelingen der hoofden.

ARTIKEL 10

Wanneer de rechter beide partijen- de eisch en de verwering – de eisch en de verwering- de getuigen en de gedingen zal hebben onderzocht, dan beveel ik dat hij uitspraak zal doen na overleg met den chalipah en den toean loerah.

ARTIKEL 11

Wanneer het vonnis is opgemaakt– brenge men het eerst aan mijnen jongereu broeder opdat deze er mijn zegel op drukke.

ARTIKEL 12

Indien iemand een geding verliest, doch weigert zich naar de nitspraak te voegen – zoo geve men het vonnis aan mijnen jongeren broeder, opdat deze daaraan kracht bijzette.

ARTIKEL 13

Gij allen : bilals en qaums indien de rechter u oproept (last geeft) om over rechtszaken te spreken, dan moogt gij niet weigerachtig (nalatig) zijn – want dat is ook mijn bevel (dienst).

ARTIKEL 14

Wil men eene zaak bij den rechter aanhangig maken dan wil ik niet dat die zaak in behandeling worde genomen wanncer er niet een geschreven eisch en een geschreven verweerschrift zijn overgelegd.

PERKARA 15.

Lamoen ada manda'wi mendjoeloeng soerat da'wi kajah hakim koesoeroeh djoeloeng kajah manda'wi 'alahi ¹ maka lamoen anggan manda'wi 'alahi ¹ dari pada mendjawab da'wi manda'wi itoe pada hal sampai lima belas hari angganja itoe koesoeroehkan hakim mamotoeskan hoekoemanja dengan woekoelnja.

PERKARA 16.

Mana mana segala perkara jang doeloe dari pada zamankoe tiada koebarikan dibabak lagi dan mana mana segala perkara pada zamankoe adja dibabak diboedjoerkan oleh hakim.

PERKARA 17.

Siapa siapa jang ada berisi tanah perhoemaan atau doekoeh atau djenis milik lain dari pada itoe jang bersanda pada waktoe ini atau hendak manjandakan jang terdjoeal atau handak mendjoeal atau tersēwakan atau hendak manjēwakan atau jang terkadoeakan atau hendak mengadoekan atau jang terindjamkan atau hendak maīndjamkan semoea ² perkara ini koesoeroeh datang kapada hakim bersaksi dan hakim itoe koesoeroeh maoelahkan tariehnja doea nazaah satoe nazaah didalam tangan hakim dan stoe nazaah didalam tangan ³ ampoenja milik dan hakim koesoeroeh berolah soerat besar tempat segala tarieh itoe

ARTIKEL 15

Indien de eischer een geschreven eisch bij den rechter indient, dan moet dat stuk worden ter hand gesteld aan den verweerder, en indien deze nalatig blijft om binnen vijftien dagen zijn verweerschrift aan te bieden, zoo gelast ik den rechter tegen hem verstek te verleenen.

ARTIKEL 16

Zaken van voor mijnen tijd (voor den aanvang mijner regreering), mogen niet meer in behandeling worden genomen, maar zaken gedurende mijn tijd (de tijd mijner regeering) voorgekomen mogen wel weer in behandeling worden genomen om door den rechter te worden gereetifieerd indien duidelijk is gebleken dat er een fout is began.

ARTIKEL 17

Indien iemand akkers of tuinen of andere soorten van eigendom bezit, die reeds door hem zijn verpand of die hij verpanden wil – die hij heeft verkocht of die hij wil verkoopen – die hij heeft verhuurd of die hij wil verhuren – die hij voor de helft van het produkt tijdelijk aan een ander heeft afgestaan ⁴ of die hij aldus wil afstaan – die hij heeft uitgeleend of die hij wil uitleenen, zoo wil ik dat hij voor die handelingen bij den rechter kome, opdat deze getuige zij van de haudeling.

Den rechter beveel ik, om daarvan een nota op te maken en wel twee exemplaren: één exemplaar voor den rechter en één exemplaar voor den eigenaar. Verder wil ik dat de rechter een groot boek aanlegge voor al die nota's opdat zij door de elkander

¹ Handschrift : oleh.

² Joekes : semoeanja.

³ Joekes : tangan jang.

⁴ Dus : deelbouw.

soepaja digadoeh oleh hakim hakim ganti berganti dan apabila ¹ teboes maneboes datang djoea kapada hakim boleh memboeang kadoeanja ² tarieh itoe maka jang ampoenja milik dan jang ³ saorang orangnja memberi kapada hakim lima doeit.

PERKARA 18.

Mana mana orang jang barambangan laki bini sebab perbantahan atau lainnja tiada koebarikan itoe lakinja mamegang binianja hanya koesoeroeh segala ⁴ berkabaikan maka hakim hakim serta karabat kadoea pihak koesoeroeh mamadahi dan membaikkan dan ⁵ apa apa kasalahan kadoea pihak dan apabila anggan menoeroet hoekoem ⁶ dan adat serta sangat hadjat minta baikkan pada hal perampoean itoe keras ⁷ tiada mae berkaabaikan lagi maka padahkan kajah diakoe.

PERKARA 19.

Tiada koebarikan orang manjarahkan bertatagih kapada radja radja atau mantri mantri atawa panakawan lamoen tiada soerat hakim.

PERKARA 20.

Sekalian banoea tiap tiap tatoeha kampoeng koesoeroehkan manjaga malihat ⁸ boelan pada tiap tiap awal boelan Ramadan dan achirnja dan tiap tiap awal boelan Moeloed maka siapa siapa jang malihat jang malihat boelan lekas lekas

¹ Bij Joekes voltg : hendaq.

² Joekes : kadoea.

³ Niet bij Joekes.

⁴ Joekes : sagra.

⁵ Bij Joekes voltg : memeriksa.

⁶ Joekes : hakim.

⁷ Joekes : sangat keras.

⁸ Joekes : melihat lihat.

opvolgende rechters worden opbewaard; en wanneer men zijn eigendom wil inlossen dan moet men evenzoo bij den rechter komen die de twee nota's zal vernietigen. De eigennar en de andere partij betalen elk vijf duiten aan den rechter.

ARTIKEL 18

Wanneer echte lieden in onmin leveu, hetzij tengevolge van een woordentwist of van iets anders, dan wil ik niet dat de man de vrouw vasthoude (opsluit) maar ik gelast dat zij zich spoedig zullen verzoenen en den rechter zoomede beider naastbestaanden gelast ik hen over de zaak te onderhouden en hen te verzoenen en te onderzoeken in hoeverre beiden schuld hebben en indien zij weigerachtig blijven de beslissing of de hadat te volgen en indien de vrouw niettegenstaande de beste pogingen om haar tot verzoening te brengen daartoe niet is te bewegen dan geve men mij daarvan bericht.

ARTIKEL 19

Ik sta niet toe dat men schuldvorderingen overdrage aan personen van vorstelijken bloede, aan hoofden of aan volgelingen van hoofden, zoo dat niet geschiedt op grond van een schriftelijk bewijs van den rechter.

ARTIKEL 20

Ik gelast dat overal de notabelen der kampongs nauwlettend zullen uitzien naar het opkomen der maan bij het begin van de maand Ramadhan en bij het einde daarvan, zoomede bij het begin van de maand Hadjie en bij het begin van de maand Moeloed.

bapaadah kapada hakimnja soepaja hakimnja lekas lekas ¹
bapadah kajah diakoe maka mana mana banoea jang dilaloeinja
ilir itoe ikam kabari semoeanja.

PERKARA 21.

Tiap tiap kampoeng kalau ada perbantahan isi
kampoengja ² koesoeroehkan mambitjarakan dan mamatoetkan
moefakat ³ lawan jang toeha toeha kampoengnja itoe lamoen
tiada djoea dapat membitjarakan ikam bawa kapada hakim.

PERKARA 22.

Sekalian orang jang berhoekoem jang talah dihoekoemkan
oleh hakim hakim tiada koearikan lari kapada siapa siapa dan
tiada koearikan siapa siapa ⁴ mengajar orang jang dihoekoemkan
hakim itoe mana mana orang jang dihoekoemkan hakim itoe
mana mana orang jang anggan dari pada perintahkoe ini ⁵ lari
djoea ia kapada siapa akoe hoekoemkan.

PERKARA 23.

Sekalian orang jang telah berdjoeal tanah perhoemaan
atau doekoeh atau lain ⁶ lainnja pada zaman dahoeloe ⁷ sama ada
soedah terdjoealnya kalain lain banda itoe atau tetap adja didalam
tangannja maka menoentoet karabatnja jang mandjoeal itoe
manda'wi bersarikat lawan dinja lagi beloem dibahagi banda itoe
dan djikalau moefakat jang manda'wi bersarikat dengan jang

Wie de maan ziet, geve daarvan ten spoedigste kennis aan den
rechter opdat deze mij daarvan spoedig berichte en aan alle
bewoonde oorden, die gij afvarende voorbij zult komen, zult gij
de tijding overbrengen.

ARTIKEL 21

Indien er twist ontstaan is tusschen de inwoners eener
kampong dan moeten de notabelen de zaak bespreken en in
overleg met de oudsten der kampong den twist bijleggen; en
indien het geschil niet door samenspreking kan worden beeindigd
dan brenge men het voor den rechter.

ARTIKEL 22

Ik wil niet dat iemand, die betrokken is in eene zaak welke
reeds door den rechter is beslist, zijn toevlucht zoeken bij wien dan
ook, en ik wil niet dat iemand - wie hij ook zij - zoodanigen reeds
door den rechter gevonnissen zal beklagen (ophitsen) en wie dit
mijn bevel overtreedt en toch zijn toevlucht zoekt - bij wien dan
ook - dien zal ik straffen.

ARTIKEL 23

Indien door iemand een stuk bouwgrond of een tuin of iets
auders lang geleden is verkocht geworden, om het even of het
verkochte nog in handen is van den eersten kooper of door dezen
reeds weder aan anderen is verkocht geworden - en wanneer dan
de nabestaanden van den verkooper daarop aanspraak maken,
bewerende dat het verkochte behoort tot eenen nog onverdeelden
boedel waarop ook zij voor een deel recht hebben - en indien dan

¹ Joekes : lekas (sleeht eenmaal).

² Bij Joekes volgt : ija itoe tetoeha kampongja.

³ Joekes : moepaqat moepaqat.

⁴ Bij Joekes volgtg : jang.

⁵ Bij Joekes volgtg : maka.

⁶ Niet bij Jokes.

⁷ Joekes : dhoeloe dholoe.

mendjoeal itoe sekalipoen pada hal lawasnja banda jang didalam tangan jang manoekar itoe doeapoeloeh tahoen atau lebih maka anjar menda'wa bersarikat pada hal hidoep kadaoeanja lagi hadlir kadoeanja didalam masanja jang terseboet itoe didalam tangan jang manekar maka tiada koebarikan jang mendjoeal itoe atau jang menda'wa berserikat itoe menoentoet kapada hakim hakim dan segala hakim hakim tiada djoen akoe barikan membitjarakan djoen ¹ sebab karana lawas ².

PERKARA 24.

Ikam sekalian hakim hakim kalau ada orang jang mendjoeloeng da'wa dan djawabnja ikam oelahkan tariehnja tatkala ia mandjoeloeng da'wa dan ¹ djawabanja itoe maka mana mana jang berkahandak kapada saksi ikam pinta saksinja itoe habis habis sekali adja inya jang boleh maadakan saksi itoe didalam masa saboelan adja temponja inja maingat ingatkan saksinja maka kalau soedah habis segala bitjaranja jang masoek ³ kapada ⁴ hakim ikam poetoeskan adja dan djikalau maadakan poelang saksi jang lain dari pada jang diseboetnja doeloe djangan ikam terima lagi.

PERKARA 25.

Mana mana laki ⁵ jang berbini boedjang kemoedian maka manda'wa lakinja itoe akan bininja tiada berdara serta diwatar watarkanja kapada satengah manoesia jang djadi 'aib perampoean

¹ Niet bij Joekes.

³ Joekes: lawasnja.

³ Joekes: termasoq.

⁴ Joekes: pada.

⁵ Joekes: lakie lakie.

ook zelfs de verkooper instemt met hen die zich op den gemmen - schappelijken eigendom beroepen - dan mogen toch noch de verkooper noch zij die aanspraak hadden op een deel van den boedel eisch bij den rechter ter zake instellen en (zoo zij dat al doen) mogen de rechters de zaak niet entameeren in het geval de verkoop twintig jaren of langer geleden plaats vond voordat men de bedoelde aanspraak deed gelden en indien beiden leefden en ter plaatse aanwezig waren in den genoemden tijd gedurende welken het verkochte in handen was van den kooper – want dan is de zaak al te oud.

ARTIKEL 24

Gij allen, rechters! indien men eisch eu verweerschrift aan u indient, dan zult gij aantekening houden van den datum wanner men eisch en verweerschrift indient, en dan zult gij alle de getuigen opvragen die partijen wenschen dat gehoord zullen worden, doch zij mogen slechts eenmaal getuigen bijbrengen, en moeteu zich binnen den tijd van ééne maand bezinnen wie getuigen willen doen hooren – en indien dan allen die voor den rechter zijn verschenen hebben uitgesproken, dan zult gij de zaak zij als beslissen en zoo men dan nog andere getuigen bijbrengt dan die vroeger zijn opgegeven dan zijn die uiet meer ontvankelijk.

ARTIKEL 25

Indien iemand een jong meisje huwt en hij beschuldigt haar later geen maagd te zijn geweest – dan zal, zoo hij er zich over uitlaat dat zijne vrouw een verborgen gebrek had – mij

itoe jaïtoe bapadah kajah diakoe karena inja manda'wa dengan tiada saksi ¹.

PERKARA 26.

Mana mana perhoemaan ² dan doekoeh jang soedah didjoeal atau soedah dibagi oleh orang toenja atau olēh hakim pada hal masjhoer wantar djoeal toekarnja atau bahaginja itoe apalagi djika ada serta saksi kerabat atau pasah sekalipoen maka soedah sapoeloeh tahoen atawa lebih maka tiada bolēh anak tjoetjoenja dan kerabatnja membabak menoentoet kapada hakim kamoedian dari pada soedah mati jang mendjoeal atau jang manoekar atau jang membahagi atau jang menerima bahagi.

PERKARA 27.

Siapa siapa jang manang bahoekoem tiada boleh orang jang manang itoe menoentoet sewa tanahnya itoe pada jang kalah berhoekoem salama perhoemaan didalam tangannja itoe adanja.

PERKARA 28.

Siapa siapa jang hendak berhoema didalam watas Halabioe atau Negara atau benoea lain lainja³ maka jaïtoe tiada boleh orang Halabioe atau Negara atau lainnja manangat dan tiada bolēh orang mengakoei watas jang tiada dioesahanja dan perhoemaanja dan tiada bolēh orang maharoe biroe.

daarvan worden kennis gegeven, want dan beschuldigt hij zonder dat er getuigenis kan worden bijgebracht.

ARTIKEL 26

Is een stuk bouwground of eentuin tien jaren of langer geleden verkocht of verdeeld door deu stamvader of door den rechter, mits die verdeeling zeker en van algemeene bekendheid zij, te meer nog wanneer getuigen bestaan voor de bloedverwantschap (van de bedeeden) of ook al is er een font begaan (in de verdeeling of verkoop) dan mogen de kinderen en kleinkinderen noch de nabestaanden de zaak niet meer bij den rechter aanhangig maken indien de verkooper of de kooper, de verdeeler of de bedeelde sints is overlenden.

ARTIKEL 27

De winnende partij mag geen huur eischen voor den hem toegewezen grond ever den tijd dat die in bezit was van den suecombant.

ARTIKEL 28

Wil iemand land bebouwen in het gebied van Alabioe of van Negara of elders dan mogen de inwoners van Alabioe, van Negara of van die andere streek dat niet beletten en niet als hun ground zich toekennen wat niet bewerkt of bebouwd is ⁴ en zij mogen (de bebouwers) ook niet verontrusten.

¹ Joekes: saksienja.

² Joekes: tanah perhoemaan.

³ Joekes: lainnja.

⁴ Is dit misschien een ontkenning dan wel opzijetting van beshikkingsreeht?Vgl, blz. 370 at 1.

PERKARA 29.

Jaïtoe mana mana padang jang ditinggalkan orang kira kira doea moesim atau lebih maka kembali djadi padang poelang dan tiada tanda milik ¹ djadi ² tatanamanja ataawa galangan ³ atau soengai ⁴ jang mahidoepi tanahnya itoe maka diganai poela oleh ⁵ jang lainja itoe serta ditetapinja maka tiada koebarikan orang jang dahoele itoe mangahendaki lagi atau menoentoet kapada hakim hakim.

PERKARA 30.

Mana mana orang ⁶ kababaran jang tiada mengakoe berdjinah jaïtoe padahkan kajah diakoe.

PERKARA 31.

Mana mana loerah ⁷ dan mantri mantri Oeloe Soengai dan lainnja tiada koebarikan loempat masoek bitjara dan mengganggoei kapada segala perintah jang koetamtoekan kapada sekalian hakim hakim dan kalipahnja dan toean loerahnja ⁸ demikian lagi hakim hakim ⁹ dan kalipahnja dan toean loerahnja tiada koebarikan loempat loempat dan ganggoe kapada sekalian perintah jang koetamtoekan kapada lalawangan dan loerah loerah dan mantrinja maka adalah perintah jang koetamtoekan kapada sekalian hakim itoe mana mana sekalian bitjara hakim manghoekoemkan perbantahannja ¹⁰ sekalian ra'iatkoe dan perintah jang koetamtoekan kapada sekalian lalawangan dan loerah loerah dan mantri mantrinja ¹¹ itoe mana mana perintah

¹ Joekes: milknja.

² Joekes: sepertie.

³ Joekes: galangnja.

⁴ Joekes: soengeinja.

⁵ Bij Joekes volgt: orang.

⁶ Bij Joekes volgt: jang.

⁷ Joekes: loerah loerah.

⁸ Hier begint Joekes eea nienwen zin.

⁹ Joekes: hakim hakimnja.

¹⁰ Joekes: perbantahan.

¹¹ Joekes: mantrienja.

ARTIKEL 29

Is een vlakte omstreeks twee jaren of langer door de bebouwers verlaten en weer tot haren oorspronkelijken staat teruggekeerd en zijn er geen teekenen van eigendomsrecht meer aanwezig zooals: aanplantingen, dijken, gegraven kanalen, die den grond bebouwbaar maken, en wordt die grond dan door anderen bewerkt en in bezit genomen dan wil ik niet dat de vroegere bewerkers dien grond lerug verlangen of bij den rechter terug eischen.

ARTIKEL 30

Wanneer iemand onder zware verdenking ligt van overspel te hebben gepleegd doch hij of zij bekent niet, dan geven men mij daarvan kennie.

ARTIKEL 31

Ik veroorloof niet dat de loerah's en de matrie's van Oeloe Soengei en elders zich mengen en hinderlijk zijn in die zaken, die zijn opgedragen aan de rechters, de chalipah's en de toean loerah's. Evenzoo wil ik niet, dat de rechters en de chalipah's en de toean loerah's zich mengen en hinderlijk zijn in die zaken, die zijn opgedragen aan de lelawangan's loerah's en mantrie's.

Aan de rechters is opgedragen de berechting van alle geschillen tusschen mijne onderdanen.

En aan de lelawangan's, de loerah's en de mantrie's zijn overgelaten alle bevelen aan mijne onderdanen voor zoover betreft de diensten ten mijnen behoeve, de zaken het land betreffende en dergelijken

kerdjaankoe kapada sekalian ra'iatkoe bitjara negeri atau lainja dan jang koesoeroehkan moefakat dan misiwarat hakim hakim dan ¹ lalawangan loerah mantrinja kalau ada jang anggan dan tiada maaasi hoekoem Allah Taala jang dihoekoemkan oleh hakim jaitoe sekalian lalawangan dan loerahnja dan mantrinja koesoeroeh mangaraskan hoekoem itoe ² djikalau berkata sesaorang kapada saoempama lalawangan oeloen redha bernadzar adja doea rial setali tiba tiba ³ waktoe sampai orang batagih nadzar dan baktin maka taloempat orang itoe ditagih maka wang panahoernja itoe tiada halal karena nadzar itoe pasid tiada sah karena katiadaan aldzam jang mengawadjibkan membajar dia dan djika diperoleh saratnja sekalipoen jaitoe tiada dikanai segala gawi dan poepoe pinta dan tiada dihaoer biroe segala miliknja adapoen nadzar jang sah jang djadi halal pembajarannya itoe bahwa berkata kata ia tiap tiap saorang lamoen oeloen tiada dikanai ⁴ gawi dan poepoe pinta dan tiada dihaoer biroe milik oeloen wadjib atas oeloen bernadzar maatoeri pada tiap tiap moesim doea rial setali maka apabila diperoleh ⁵ saratnja itoe wadjiblah atasnja membajar doea rial setali itoe dan apabila tiada diperoleh kata ⁶ saratnja dari pada segala sarat jang tiada ⁷ itoe maka tiada wadjib atasnja membajar dia dan tiada halal pembajarannya. Sekalian ⁸ kapala kapala ⁹ djangan ada jang manjalahi pitoea hadji Djamaloedin ini lamoen ada ¹⁰ djoea ¹¹ jang manjalahi koehoekoemkan lamoen orang ¹² lain jang manjalahi apabila ikam tiada ¹³ kawa manangat lekas lekas bapadah kajah diakoe.

Tamat

Ik gealast dat de rechters met de lelawangan's, loerah's en mantrie's zullen samen werken en in gemeenschppelijk overleg handelen.

Indien er personen zijn die weerspanning worden bevonden en die zich niet storen aan het oordeel van God den Allerhoogsten uitgesproken door den rechters, dan gelast ik allen lelawangan's en loerah's en mantrie's om dat vonnis met kracht te doen ten uitvoer leggen.

Als iemand by, tot een lelawangan zegt; ik ben genegen mij te verbinden om twee realen en een kwartje te betalen telkenmale wanneer de tijd voor de inning van de nadsr en de baqtin zal zijn gekomen – en dadelijk daarop wordt hij tot betaling gemaand dan is het geld voor die betaling gebezigd niet wettig want de gelofte was niet geldig en onvolkomen omdat er nog niets was dat verbindend was en de betaling plichtmatig doet zijn, ook dan zelfs indien de voorwaarden (van de vervulling waarvan de betaling stilzwijgend afhankelijk werd gesteld) bereikt mochten worden nl dat men geen kampong's en heerendienst hat behoeven te verichten en zijn eigendommen ongemoeid waren gelatin.

Een geldige gelofte en waarbij de betaling wettig wordt, is het wanneer men zegt; indien ik geen kampongs en geen heeren diensten behoef te verrichten en mijn eigendommen niet worden gemolesteerd, dan doe ik de gelofte om elk jaar twee realen en een kwartje op te brengen; en indien dan drie voorwaarden worden vervuld, dan is het plichtmatig om te betalen twee realen en een kwartje, maar indien geen enkele van die drie voorwaarden in vervulling komt dan is de betaling niet plichtmatig en onwettig.

Dat geen van hen die met de inning van de nadsr zijn belast handele tegen de leering van Hadjie Djamal'oedin; indien er toch zijn die daartegen handelen dan zal ik hen straffen en

¹ Joekes: lawan.

² Bij Joekes volgt dan een nienwe alineas.

³ Joekes: tiab tiab.

⁴ Bij Joekes volgt: segala.

⁵ Joekes: semata.

⁶ Joekes: tiga.

⁷ Hier begint Joekes een nieuwe alineas.

⁸ Joekes : kepala nadsr.

⁹ Joekes: orang orang lain.

¹⁰ Joekes: orang orang.

¹¹ Joekes: kahada.

indien anderen zich daaraan schuldig maken en gij zijt niet staat
om dat tegen te gaan geef er mij dan ten spoedigste kennis van.

[U

